অধ্যায় ৩ ঃ প্রাচীন অসমৰ শাসকীয় বংশসমূহ

অধ্যায় গাঁথনি

৩.১ উদ্দেশ্য
৩.২ পৰিচয়
৩.৩ বৰ্মন
৩.৪ শালস্তম্ভ বংশ
৩.৫ পাল বংশ
৩.৬ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলো
৩.৭ প্রসংগ পুথি
৩.৮ অগ্রগতিৰ খতিয়ান
৩.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

৩.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- প্রাচীন অসমৰ শাসকীয় বংশসমূহৰ বিষয়ে বর্ণনা কৰিবলৈ সমর্থ হ'ব,
- শালস্তম্ভ আৰু পাল বংশীয় শাসকসকলৰ বিষয়ে বিস্তৃতভাৱে বর্ণনা কৰিব পাৰিব,
- প্রাচীন অসমৰ আৰম্ভনীৰ সময়চোৱাৰ ৰাজবংশসমূহৰ শাসনৰ সময়ছোৱাৰ ৰাজনৈতিক অৱস্থাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।

৩.২ পৰিচয়

ইয়াৰ আগৰ অধ্যায়টোত আমি নৰক আৰু তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰী সকলৰ কিংবদন্তিমূলক যুগটোৰ কথা আলোচনা কৰিলো। এই অধ্যায়ত আমি প্রাগজ্যোতিষ আৰু কামৰূপ নামেৰে জনাজাত এই ৰাজ্যৰ শাসকীয় বংশসমূহৰ এক চমু অধ্যয়নৰ দ্বাৰা প্রচীন অসমৰ ৰাজনৈতিক ইতিহাসৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিম।

প্রাচীন অসমৰ প্রাৰম্ভিক শাসকীয় বংশসমূহ আছিল ক্রমে বৰ্মন বংশ (৩৫০-৬৫০ খ্রীঃ), শালস্তম্ভ (৬৯৫-৯০০ খ্রীঃ) আৰু পাল বংশ (৯০০-১১০০ খ্রীঃ) এতিয়া আমি ইয়াৰে অন্তর্গত বৰ্মন বংশৰ পৰা আৰম্ভ কৰো আহক—

৩.৩ বৰ্মন বংশ

চতুর্থ শতিকাৰ প্রথম বা শেষার্দ্ধৰ পিনে বৰ্মনসকলে প্রচীন অসমৰ কামৰূপ অংশত এক ৰাজ্য প্রতিষ্ঠা কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। প্রায় তিনি শতিকা ধৰি শাসন কৰা এই বৰ্মন বংশৰ

প্ৰথমজন জানিব পৰা ঐতিহাসিক ৰজা আছিল পুষ্যবৰ্মন।

তেওঁ মগধৰ গুপ্ত সাম্ৰাট, সমুদ্ৰগুপ্তৰ (৩৩৫-৩৭৬ খ্ৰীঃ) ৰ শেষ সময়চোৱাৰ সমসাময়িক আছিল। তেওঁ নৰকৰ উত্তৰসুৰী আছিল বুলি দাবী কৰিছিল। পুষ্যবৰ্মন এজন অভিযানপ্ৰিয় নেতা আছিল আৰু তেওঁ সমসাময়িক কামৰূপৰ ৰাজনৈতিক অস্থিৰতাৰ সুযোগ লৈ নিজকে এই স্থানৰ শাসক ৰূপে প্ৰতিষ্ঠা কৰে। পুষ্যবৰ্মনৰ বংশক নৰক-ভৌম বংশ বুলি কোৱা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰি, এই বংশক বৰ্মন বংশ বুলিও জনা গৈছিল। যিহেতু এই বংশৰ ৰজাসমূহৰ নামৰ শেষ 'বৰ্মন' শব্দৰে হৈছিল।

পুষ্যবৰ্মনক গুপ্ত শাসকৰ অধীনস্থ মিত্ৰ ৰূপে গণ্য কৰা হৈছিল। সমুদ্ৰগুপ্তৰ এলাহাবাদ স্তম্ভ লিপিত কামৰূপৰ ৰজাক *"প্ৰত্যন্ত নৃপতি"* বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে। আকৌ, ডুবি ফলকত সংলগ্ন হৈ থকা ভাস্কৰবৰ্মনৰ মোহৰত পুষ্যবৰ্মনক *"মহাৰাজাধিৰাজ"* আৰু *"প্ৰাগজ্যোতিষৰ অধিপতি"* বুলি উল্লেখ কৰা হৈছে। ইয়াৰে 'মহাৰাজাধিৰাজ' উপাধিয়ে পুষ্যবৰ্মনৰ স্বাধীন স্থিতিক উনুকিয়াই। অনুমান কৰিব পাৰি যে প্ৰথমাৱস্থাত পুষ্যবৰ্মন গুপ্ত ৰজা অধীনস্থ এক সামন্ত ৰজা আছিল। কিন্তু পিছলৈ তেওঁ এক স্বাধীন শাসক হয় আৰু কামৰূপক এক উচ্চ অৱস্থানলৈ উন্নীত কৰে।

তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰী সমুদ্ৰবৰ্মনে নিজৰ দক্ষতাৰ পৰিচয় দিছিল। পুষ্যবৰ্মন আৰু সমুদ্ৰবৰ্মনৰ উত্তৰাধিকাৰী সকলে তেওঁলোকৰ সাম্ৰাজ্যলৈ গৌৰৱ আৰু কৃতিত্ব কঢ়িয়াই আনিবলৈ সক্ষম হৈছিল। বৰ্মন বংশৰ আটাইতকৈ উল্লেখযোগ্য শাসক আছিল সুপ্ৰতিষ্ঠিত বৰ্মনৰ কনিষ্ঠ ভাতৃ ভাস্কৰবৰ্মন। জ্যেষ্ঠ ভাতৃৰ মৃত্যুৰ পিছত ভাস্কৰবৰ্মন ৬০০ খ্ৰীঃত কামৰূপৰ সিংহাসনত অধিষ্ঠিত, হয় আৰু ৬৫০ খ্ৰীঃলৈকে ৫০ বছৰ কাম শাসন কৰে। বৰ্মন বংশৰ শাসকসকলৰ ভিতৰত ভাস্কৰবৰ্মন আটাইতকৈ লব্ধপ্ৰতিষ্ঠ আছিল। তেওঁৰ কৰ্মৰাজি কেৱল তেওঁৰ ৰাজ্যৰ পৰিসীমাতেই সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাছিল।

তেওঁৰ সিংহাসনত আৰোহণ কৰা সময়ত, মহাসেনগুপ্ত আৰু শশাংকৰ হাতত পুন্দ্ৰবৰ্ধন পৰাজয় হোৱাৰ ফলত কামৰূপৰ গৌৰৱ অৱনমিত হৈছিল। মগধ আৰু কনৌজৰ অধিপতীৰূপে গৌড়ৰ শশাংকৰ উত্থান ভাস্কৰবৰ্মনে স্বীকাৰ কৰি ল'ব পৰা নাছিল। এনে এক পৰিস্থিতিত ভাস্কৰবৰ্মনে থানেশ্বৰৰ ৰজা হৰ্ষবৰ্ধনৰ সৈতে মিত্ৰতা গঢ়ি তোলে।

এই যৌথ আক্ৰমণৰ সন্মুখীন হ'ব নোৱাৰি শশাংকই উৰিষ্যালৈ পলাই যায় য'ত তেওঁ ৬১৯-৬২০ খ্ৰীঃলৈ শাসন কৰে। এই বিজয়ৰ দ্বাৰা গৌড় ইয়াৰ ৰাজধানী কৰ্ণসুবৰ্ণসহ ভাস্কৰবৰ্মনৰ হাতলৈ আহে। এই উপলক্ষক চিৰ স্মৰণীয় কৰিবলৈ তেওঁ কৰ্ণসুবৰ্ণৰ বিজয়ী শিবিৰৰ পৰা পুনবৰ্ধনত ভূতিবৰ্মনে কৰা ভূমি দানক পুনৰ্নিশ্চিত কৰি নিধনপুৰ দানলিপি জাৰি কৰে। পিছলৈ ভাস্কন্দ্ৰৰবৰ্মনে হৰ্ষবৰ্ধনে আয়োজন কৰা কনৌজৰ ধৰ্মীয় সভা আৰু প্ৰয়াগত অনুষ্ঠিত ধৰ্মীয় সমাবেশ ৩ অংশগ্ৰহণ কৰিছিল। চীনা তীৰ্থযাত্ৰী পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাঙে কামৰূপ ৰাজ্য ভ্ৰমণ কৰিছিল আৰু ৰজা ভাস্কৰবৰ্মনৰ ৰাজসভাত উপস্থিত আছিল। হিউৱেন চাং ভাস্কৰবৰ্মনৰ অতিথ্যত আৰু কামৰূপ ৰাজ্যত বিৰাজ কৰা শান্তি আৰু সমৃদ্ধিত সন্তোষ লাভ কৰিছিল। ভাস্কৰবৰ্মন অবিবাহিত আছিল আৰু সিংহাসনৰ কোনো উত্তৰাধিকাৰী নোহোৱাকৈ মৃত্যুবৰণ কৰে। ইয়ে বৰ্মন বংশৰ শাসন কালৰ অন্ত পেলায়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

তলৰ প্রশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়ক ঃ

প্রশ্ন নং ১ ঃ বর্মন বংশৰ প্রথম শাসকজনৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

প্রশ্ন নং ২ ঃ পুষ্যবর্মনৰ উত্তৰাধিকাৰী কোন আছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৩ ঃ ভাস্কৰবর্মনে কোনজন শাসকৰ সৈতে আৰু কাৰ বিৰুদ্ধে মিত্র জোঁট স্থাপন কৰিছিল?

.....

প্রশ্ন নং ৪ ঃ বর্মন বংশৰ প্রথম শাসকজনৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

প্রশ্ন নং ৫ ঃ ভাস্কৰবর্মনৰ সময়ত কামৰূপ ৰাজ্য ভ্রমণ কৰা চীনা পৰিব্রাজকজনৰ নাম উল্লেখ কৰক।

.....

৩.৪ শালস্তম্ভ বংশ

ভাস্কৰবর্মনৰ মৃত্যুৰ লগে লগে কামৰূপ ৰাজ্যৰ শাসনভাৰ ম্লেছসকলৰ হাতলৈ যায়। শালস্তম্ভসকলৰ পিছত শাসনাধীস্থ হোৱা পালবংশীয় ৰজা ৰত্নপালে জাৰী কৰা বৰগাওঁ তাম্র লিপিয়ে সূচিত কৰে যে ম্লেছসকলৰ নেতা শালস্তম্ভই (৬৫৫-৬৭০ খ্রীঃ) ত এটা নতুন ৰাজবংশৰ শাসন প্রতিষ্ঠা কৰে যাক তেওঁৰ নাম অনুযায়ী শালস্তম্ভ বংশ বুলি জনা যায়।

ৰত্নপালৰ বৰগাওঁ তাম্রফলকত উল্লেখ আছে যে শালস্তম্ভ বংশৰ ২১ জন ৰজা আছিল আৰু শেষৰজনৰ নাম ত্যাগসিংহ আছিল। কিন্তু আমি শালস্তম্ভ বংশৰ কেৱল ১৫ জন ৰজাৰ বিষয়েহে জানিব পাৰো। শালস্তম্ভক এই অঞ্চলৰ আদিম অধিবাসীসকলৰ এজন নেতা বুলি অনুমান কৰা হয়। কিন্তু ম্লেচ বংশৰ ৰজাসকলে তেওঁলোকক নিজকে নৰকৰ বংশোভৱ বুলি দাবী কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। নৰক এজন বৰ শক্তিশালী ৰজা আছিল। এইখিনিতে এইটোও উল্লেখ পোৱা যায় যে শালস্তম্ভৰ পিছত বিজয় পালক, কুমাৰ আৰু বজ্রদেৱ ৰজা হৈছিল যদিও তেওঁলোকৰ শাসনকাল বৰ গুৰুত্বপূর্ণ নাছিল।

ৰজা হর্জৰবর্মনৰ (৮১৫-৮৩৭খ্রীঃ) আগলৈকে শালস্তম্ভ আৰু তেওঁৰ উত্তৰাধিকাৰীসকলৰ বিষয়ে সামান্য মাত্রহে জনা যায়। শালস্তম্ভৰ বাহিৰে ৰজা হর্জৰবর্মনৰ আগৰ শালস্তম্ভীয় বংশৰ ৰজাসকলৰৰ ভিতৰত হর্ষবর্মনৰ (৭২৫-৭৪৫ খ্রীঃ) ৰাজত্বকালচোৱা কামৰূপ ৰাজ্যৰ ইতিহাসৰ অন্য এক গৌৰৱময় অধ্যায় আছিল। তেওঁৰ শাসন কালত কামৰূপ কিছু সময়ৰ বাবে গৌৰৱোজ্বল হৈ উঠে। হর্ষবর্মনৰ পিছত আটাইতকৈ গুৰুত্বপূর্ণ ৰজা আছিল হর্জৰবর্মন। (৮১৫-৮৩৭খ্রীঃ) তেওঁ কামৰূপৰ ৰজাসমূহৰ ভিতৰত প্রথম আছিল যিয়ে মহাৰাজাধিৰাজ পৰমেশ্বৰ পৰমভট্টাৰক'ৰ দৰে অলংকাৰপূর্ণ উপাধি গ্রহণ কৰিছিল। হর্জৰবর্মনে তেওঁৰ ৰাজধানী হাৰুপেশ্বৰত যাক আধুনিক সময়ৰ তেজপুৰ বুলি চিহ্নিত কৰা হৈছে তাত 'হেতুকা চুলিন'ৰ বাবে এক সুউচ্চ মন্দিৰ নির্মাণ কৰিছিল।

হর্জৰবর্মনৰ পিছত তেওঁৰ পুত্ৰ বনমাল বর্মন (৮৩৭-৮৫৫খ্ৰীঃ) শাসনাধীস্থ হয়। বনমালবর্মনেও তেওঁৰ পিতৃৰ দৰেই পূব দিশৰ পিনে আর্য্য সংস্কৃতিৰ প্রসাৰ ঘটাবলৈ চেষ্টা কৰে আৰু উত্তৰ কুলৰ ব্রাহ্মণসকলক ভূমি দান আগবঢ়ায়। বনমালা বর্মনে তেওঁৰ পুত্ৰ জয়লাই ৰাজসিংহাসন লাভ কৰাৰ সুবিধার্থে সিংহাসন ত্যাগ কৰে আৰু উপবাসে থাকি মৃত্যু বৰণ কৰে।

দ্বিতীয় বলবর্মন (৪৬০-৪৯০খ্ৰীঃ) শালস্তম্ভ বংশৰ শেষজন শক্তিশালী শাসক আছিল। তেওঁৰ শাসনকালৰ তিনিটা সমল এৰি থৈ গৈছে ক্রমে হাওঁৰাঘাট তাম্র লিপি, নগাওঁৰ তাম্র লিপি আৰু উলুবাৰী তাম্র লিপি। তেওঁ শালস্তম্ভ বংশাৱলী ২১ তম সদস্য আছিল। তেওঁৰ পিছত উত্তৰাধিকাৰীৰ অনুপস্থিত শালস্তম্ভ বংশ বিলুপ্ত হয়।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৬ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

(i) ৰজা ৰত্নপালৰ.....ত উল্লেখ আছে যে শালস্তম্ভ বংশত ২১ জন ৰজা আছিল।

(ii) .....য়ে হেতুকা চুলিনৰ বাবে এক সুউচ্চ মন্দিৰ নির্মাণ কৰিছিল।

(iii) .....শালস্তম্ভ বংশৰ অন্তিম শাসক আছিল।

(i v) .....প্রথমজন কামৰূপৰ ৰজা আছিল যিয়ে মহাৰাজধিৰাজ পৰমেশ্বৰ পৰমভট্টাৰকৰ দৰে উচ্চ অলংকাৰযুক্ত উপাধি গ্রহণ কৰিছিল।

৩.৫ পালবংশ

ত্যাগসিংহৰ মৃত্যুৰ পিছত সিদ্ধান্ত গ্রহণ কৰা হয় যে নৰকৰ বংশৰ কাৰোবাক কামৰূপৰ শাসকৰূপে নিয়োগ কৰা উচিত। এনে এক পৰিস্থিতিত ব্রহ্মপালে (৯০০-৯২০খ্ৰীঃ) তেওঁক নিজকে ভৌম-নৰক বংশৰ সৈতে বংশগত সম্বন্ধ থকা বুলি কৰা দাবীৰ বাবে ৰজাৰূপে নির্বাচন কৰা হয়। পাল শাসকসকলে ভৌম নৰকৰ বংশৰ ৰজাসকলৰ সৈতে তেওঁলোকৰ সম্বন্ধ দেখুৱাবলৈ তেওঁলোকৰ নামৰ পিছত 'বর্মন' শব্দটি যোগ দিয়ে।

সম্ভৱতঃ ব্রহ্মপাল ৰাজ্যৰ পশ্চিম অংশৰ ৰাজ্যপাল আছিল। তেওঁৰ পুত্ৰ ৰত্নপালে জাৰী কৰা শিলালিপিত ব্রহ্মপালক এক বিখ্যাত যোদ্ধা ৰূপে বর্ণনা কৰা হৈছে আৰু মহাৰাজাধিৰাজ বুলি আখ্যায়িত কৰা হৈছে। ৰত্নপালৰ বৰগাঁও তাম্র লিপিত উল্লেখ আছে যে ব্রহ্মপালে তেওঁৰ পুত্ৰ ৰত্নপালৰ শাসনাধীষ্ঠ হোৱাহ সুবিধায়ে পদত্যাগ কৰিছিল। ৰত্নপাল (৯২০-৯৩০খ্ৰীঃ) এজন ক্ষমতাশালী পাল বংশীয় শাসক আছিল।

ৰত্নপালে তেওঁৰ তিনিখন দান লিপি ক্রমে চৰাতবাৰী তাম্রলিপি, বৰগাও তাম্রলিপি আৰু শুৱালকুছি তাম্রলিপিত ৰত্নপালক পৰমেশ্বৰ-পৰমভট্টাৰক মহাৰাজাধিৰাজ ৰত্নপালবর্মনদেৱ বুলি বর্ণিত আছে যিয়ে তেওঁৰ ৰাজকীয় অৱস্থানক সূচিত কৰে। ৰত্নপালৰ প্রখ্যাত পৌত্র গোপালৰ গছতল তাম্র লিপিৰ পৰা জানিব পৰা যায় যে ৰত্নপালে গৌড়ৰ ৰজা ৰাজ্যপালক পৰাস্ত কৰিছিল।

তেওঁক পিছত তেওঁৰ নাতিয়েক ইন্দ্রপাল শাসনাধীষ্ঠ হৈছিল।

গোপালৰ গছতল তাম্রলিপিত উল্লেখ আছে যে ইন্দ্রপালে গৌড়ৰ ৰজাক পৰাস্ত কৰা বংগৰ শ্রীচন্দ্রৰ পুত্র কল্যাপচন্দ্রক পৰাস্ত কৰিছিল। ৰাষ্ট্রকূটসকলৰ সৈতে বৈবাহিক সম্বন্ধ স্থাপন কৰি তেওঁ নিজৰ স্থিতি শক্তিশালী কৰি তুলিছিল। তেওঁৰ গুৱাকুছি দানলিপিয়ে তেওঁৰ উত্তৰ বংগৰ ওপৰত নিয়ন্ত্রণক প্রতীয়মান কৰে। তেওঁৰ গুৱাহাটী লিপিৰ পৰা এই সিদ্ধান্তত উপনীত হ'ব পৰা যায় যে তেওঁৰ শাসনকাল শান্তি আৰু সমৃদ্ধিৰ আছিল।

পৰৱর্তী পাল বংশীয় শাসক আছিল গোপাল (৯৯০-১০১৫খ্রীঃ), তেওঁ ৰাষ্ট্রকূট ৰাজকন্যা ৰাজ্যদেৱী আৰু ইন্দ্র পালৰ পুত্র। ধর্মপালৰ খনামুখ তাম্রলিপি আৰু "শুভংকৰপতাকা" দানলিপিত উল্লেখ থকা অনুসৰি ৰজা গোপাল আকর্ষণীয় ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী আছিল। গুণ, বুদ্ধিমত্তা, দাশীলতা আৰু বিজেতা হিচাপে তেওঁ অতুলনীয় ৰজা আছিল।

হর্ষপালৰ পুত্র ধর্মপাল (১০৩৫-১০৬০খ্রীঃ) আছিল পাল বংশৰ অন্তিমজন উল্লেখযোগ্য ৰজা। আমি তেওঁৰ সময়ৰ তিনিখন লিপি পাবলৈ সক্ষম হৈছো। সেই কেইখন হৈছে ক্রমে খনামুখ তাম্রলিপি, শুভংকৰ পতাকা দানলিপি আৰু পুষ্পভদ্র তাম্রলিপি। তেওঁ বৰ শক্তিশালী ৰজা আছিল তথা উত্তৰ বংগ আৰু সম্ভৱতঃ তেওঁৰ ৰাজ্যৰ দক্ষিণ-পশ্চিম দিশৰ সাগৰৰ পিনে অঞ্চলত বিজয়ী হৈ কামৰূপৰ ৰাজ্যৰ হেৰুওৱা গৌৰৱ পুনঃ স্থাপন কৰিছিল। গুৱাহাটীত প্রাপ্ত ১৩ শ শতিকাৰ আমবাৰী শিলাখণ্ড লিপিত সমুদ্রপালৰ নাম লিপিবদ্ধ হৈ আছে, যিয়ে সেই সময় পর্য্যন্তলৈকে পালসকলৰ শাসন বর্তি থকাটো সূচীত কৰিছে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৭ ঃ তলত দিয়াসমূহ মিলাওৱা ঃ

(i) বৰগাও তাম্রলিপি ..... (i) গোপাল

(ii) গছতল তাম্রলিপি ..... (ii) ধর্মপাল

(iii) খনামুখ তাম্র লিপি..... (iii) ৰত্নপাল

প্রশ্ন নং ৮ ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

(i) .....পাল বংশৰ অন্তিমজন গুৰুত্বপূর্ণ ৰজা আছিল।

(ii) .....ত উল্লেখ আছে যে ইন্দ্রপালে বংগৰ ৰজা কল্যাণ চন্দ্রক পৰাস্ত কৰিছিল।

(iii) .....ত লিপিবদ্ধ হৈ আছে যে ব্রহ্মপালে তেওঁৰ পুত্র ৰত্নপালৰ সুবিধার্থে পদত্যাগ কৰিছিল।

৩.৬ অধ্যায়টোৰ পৰা আমি কি শিকিলো

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- প্ৰাচীন অসমৰ শাসকীয় বংশসমূহৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে, য'ত বৰ্মনসকল, শালস্তম্ভসকল আৰু পালসকল অন্তৰ্ভূক্ত আছে।
- খ্ৰীঃ চতুৰ্থ আৰু দ্বাদশ শতিকাৰ মাজত হোৱা ৰাজনৈতিক বিকাশৰ বিষয়ে বিতংভাৱে আলোচনা কৰিব পাৰিলে, যাতে এই সময়ছোৱাৰ ৰাষ্ট্ৰ ব্যৱস্থাৰ বিষয়ে এক সম্যক বিৱৰণ লাভ কৰিব পৰা যায়।
- বৰ্মন, শালস্তম্ভ আৰু পালবংশৰ বাহিৰে, প্ৰাচীন কামৰূপ ৰাজ্যক কিছুসংখ্যক কম গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰজা সকলে শাসন কৰিছিল, তাৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে।

৩.৭ প্ৰসংগ পুথি

1) Barpujari, H.K. (2003): *The Comprehensive History of Assam,* Vol. I, II 2nd edn, Publication Board Assam, Guwahati.
2) Baruah, S.L., (1996): *A Comprehensive History of Assam,* Munshiram Manoharlal, Delhi.
3) Bhuyan, A.C., (1999): *Political History Assam,* Publication Board Assam, Vol. I, II 2nd edn, Guwahati.
4) Choudhury, P.C., (1959): *The History of Civilization of the people of Assam to the 12m century A.D.*

৩.৮ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ পুষ্যবৰ্মন

২ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ সমুদ্ৰবৰ্মন

৩ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ থানেশ্বৰৰ ৰজা হৰ্ষবৰ্ধনৰ সৈতে শশাংকৰ বিৰুদ্ধে

৪ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ হৰ্ষবৰ্ধন

৫ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ হিউৱেন চাঙ

৬ নং প্ৰশ্নৰ উত্তৰ ঃ (i) ৰৰগাও তাম্ৰলিপি

(ii) হৰ্জৰবৰ্ষণ

(iii) ত্যাগসিংহ

(iv) হৰ্জৰ বৰ্মন

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ

(i) বৰগাও তাম্রলিপি	.....	(i) ৰত্নপাল
(ii) গছতল তাম্রলিপি	.....	(ii) গোপাল
(iii) খনামুখ তাম্রলিপি	.....	(iii) ধর্মপাল

৮ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ (i) ধর্মপাল
(ii) গছতল তাম্রলিপি
(iii) বৰগাও তাম্রলিপি

৩.৯ আৰ্হি প্রশ্ন

বস্তুধর্মী প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ বর্মন বংশক আৰু কি নামেৰে জনাজাত আছিল?

প্রশ্ন ২ ঃ কোনজন ৰজা পৰাস্ত হোৱাৰ ফলত গৌড় ভাস্কৰবর্মনৰ হাতলৈ আহিছিল?

প্রশ্ন ৩ ঃ ধর্মপালৰ সময়ৰ কিছু লিপিৰ নাম উল্লেখ কৰক?

চুটি প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

(ক) নৰক ভৌম বংশ (খ) হর্জবর্মন
(গ) থানেশ্বৰৰ ৰজা হর্ষবর্ধন (ঘ) ইন্দ্রপাল

ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০০- ৫০০টা শব্দৰ ভিতৰত লিখক)

প্রশ্ন ১ ঃ ভাস্কৰবর্মনৰ শাসনৰ অধীনত এক ৰাজ্যৰূপে কামৰূপৰ উত্থানৰ বিষয়ে বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ২ ঃ কিমান দূৰলৈকে পালসকলে কামৰূপৰ হেৰুওৱা গৌৰৱ পুনঃ স্থাপন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ৩ ঃ শালস্তম্ভসকলৰ সময়ছোৱাত হোৱা সামাজিক সাংস্কৃতিক বিকাশৰ বিষয়ে বিতংভাৱে লিখক।

*** ***** ***